Driemanspolder
Zoetermeer

ARCHITECTUUR OMMETJES

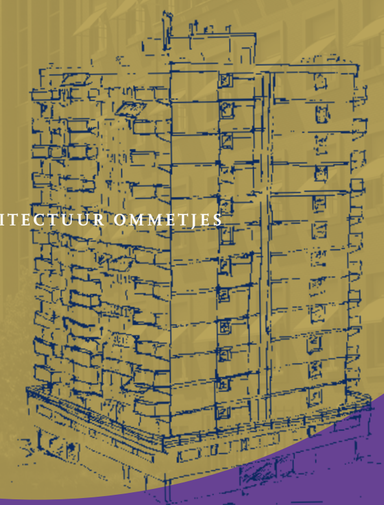

RR-halte Driemanspolder of Delftsewallen

4.5 km

Bron: Beeldbank Zoetermeer

Drie mannen en een groot uitgeveend stuk land. Halverwege de 17de eeuw werd deze grond in opdracht van drie commissarissen drooggemaakt en kreeg de polder haar naam: Driemanspolder. De drie robuuste molens (te Wilsveen) zijn hiervan de tastbare herinnering. Er kwamen boeren en tuinders die het land bewerkten en vee lieten grazen en gewassen lieten groeien in de weidsheid van deze enorme polder.
In de tweede helft van de 20ste eeuw was de groei van de bevolking zo groot dat er snel veel nieuwe huizen nodig waren. Deze woningen werden in de Zoetermeerse wijken Palenstein en Driemanspolder met de heimachines letterlijk uit de grond gestampt (vanaf 1968). De bouw van *Groot Zoetermeer* was begonnen. Het zijn de eerste wijken die werden gerealiseerd volgens het stedenbouwkundige plan, het toen zo geschreven: 'struktuurplan' (1965-68). Het plan op papier getekend van een compacte stad in kwadranten rondom een nieuw te bouwen stadscentrum.
Veel van de nieuwe woningen kwamen hoog te liggen, in flats, in deze twee woonwijken. Maar er is ook gevarieerde laagbouw te vinden in de wijk Driemanspolder, een kantorenstrook en een stuk eeuwenoud bebouwingslint in het verlengde van de Voorweg naar de Dorpsstraat: de Vlamingstraat.

De Architectuur Ommetjes zijn mede mogelijk gemaakt door:

FLORAVONTUUR PROMOTIE ZOETERMEER

ARCHITECTUUR PUNT ZOETERMEER

gemeente Zoetermeer

UITGAVE
Floravontuur Promotie Zoetermeer, 2019
TEKST EN ILLUSTRATIES
Klein Jantje Schrijfwerk
VORMGEVING
Dialoog visuele communicatie
CARTOGRAFIE
Cartographics
FOTOGRAFIE
Dick Valentijn
DRUK
Tekstbeeld Uleman

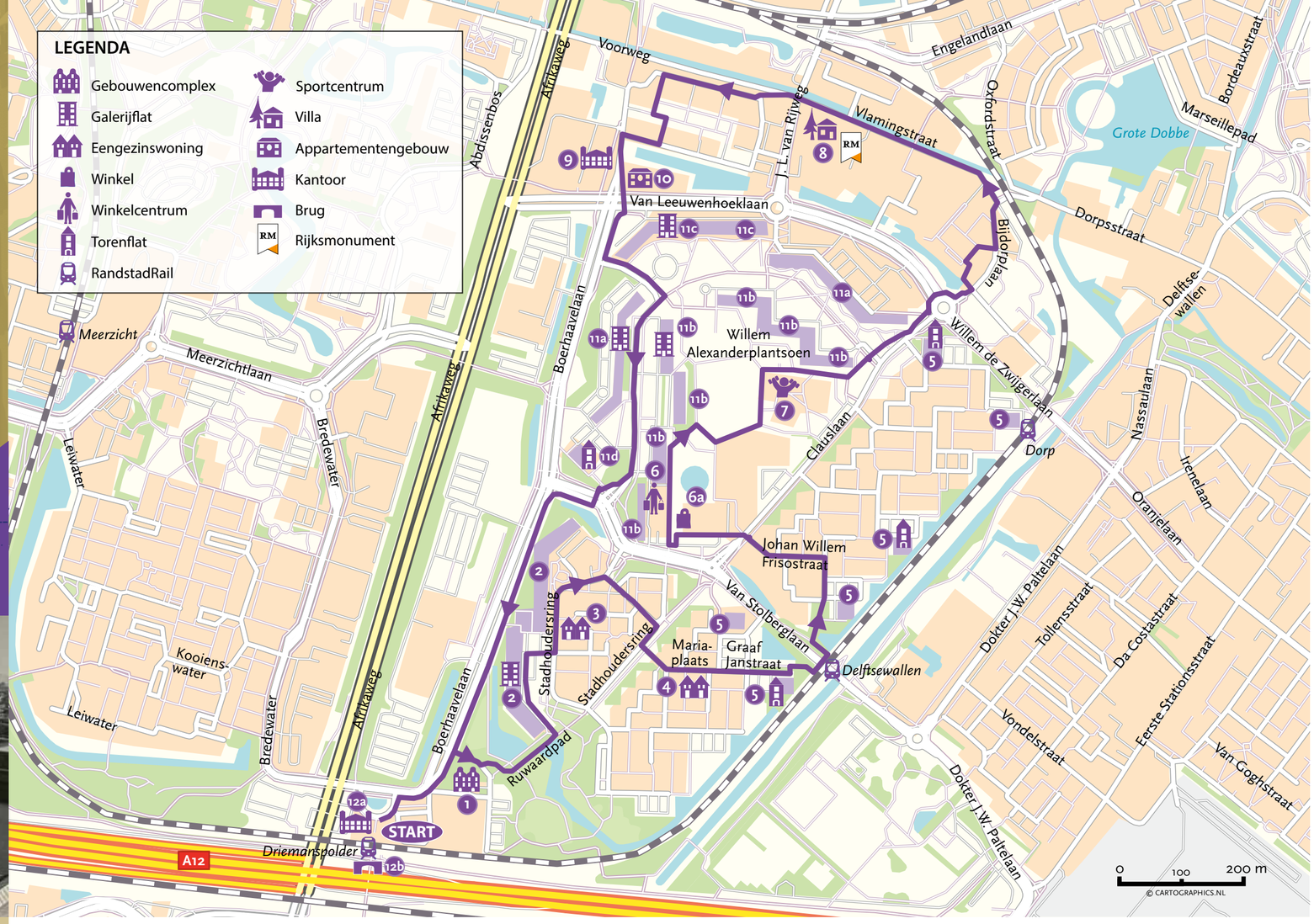

1. Hotel, kantoor en woningen, Kinderen van Versteeghplein 6-70, Lucas en Niemeijer, 1977-1979
Dit ensemble met opvallende betonnen gevelelementen is volgens de dan heel nieuwe traditie van het **structuralisme** gebouwd. De architecten Lucas en Niemeyer waren eerder nauw betrokken bij de bouw van Centraal Beheer in Apeldoorn. Het bestaat uit een vrijstaand torentje van vijf bouwlagen met kantoren, een los blok van twee tot vier lagen met appartementen en een groter complex van een bouwlaag met winkels en patio's. Hierin vind je onder andere een hotel. In het structuralisme is het vaak zoeken naar de ingang van een gebouw. Het hotel kreeg in 1988 een nieuwe ingang en kreeg in 2013 een nieuwe houten gevel. De stalen (nood)wenteltrappen en het rood en geel geschilderde houtwerk van balustrades en kozijnen zijn karakteristiek en benadrukken de zich herhalende verhoudingen en verdelingen in de betonnen gevels.
Het in onbruik geraakte kantoorgebouw tussen station en hotel is sinds twee jaar door Street Artists (o.l.v. Tobias Becker Hoff) dichtgetimmerd en beschilderd. Streetwise Object.01.

*In Nederland is het **structuralisme** door architect Herman Hertzberger geïnitieerd halverwege de jaren zestig. Hét voorbeeld hiervan is het kantoor van Centraal Beheer te Apeldoorn 1967-1972 van Hertzberger. Het is bouwen met steeds een herhaling van dezelfde maatmodule. Hierdoor ontstaan uitbreidbare complexen zonder hiërarchie. Alle onderdelen maken op gelijkwaardige wijze onderdeel uit van het geheel.*

2. Twee galerijflats, Stadhoudersring 12-282, 402-546, Architectenbureau E.F. Groosman/Muys en de Winter's (MUWI), 1970
Deze grote geknikte flats zijn de zogenaamde MUWI-flats, vernoemd naar het aannemingsbedrijf. Dit bedrijf ontwikkelde begin jaren vijftig een eigen stapelmethode, het systeem MUWI (naar Muys en de Winter's). Betonblokken met ieder twee holten konden door een man met de hand gestapeld worden. Vervolgens werden de holten met beton volgegoten. De Rotterdamse architect E.F. Groosman was de vaste architect voor dit bedrijf en had een belangrijke bijdrage in de ontwikkeling van deze meest toegepaste stapelbouwmethode. Voor deze flats tekende hij de ontwerpen van elk 190 woningen verdeeld over 10 woonlagen.

3. Drive-in woningen, o.a. Stadhoudersring en Regentessestraat, L.J. Zwarts, 1973
Deze drive-in woningen, met een inpandige garage, zijn opgenomen in het grotere stedenbouwkundige plan van Driemanspolder en vormen een afwisseling met de BOB-woningen. De ruime en lichte woningen hebben een plat dak.

4. 288 Eengezinswoningen type BOB, o.a. Graaf Lodewijkstraat, Mariaplaats, Graaf Janstraat, Frans Klein, 1966
De 'BOB-woning' was een standaard eengezinshuis in korte rijtjes met een langskap. De naam komt van de opdrachtgever Bureau Ontwikkeling Bouwprojecten. Op 1 maart 1967 werd de eerste woning reeds opgeleverd! Het is een complex van koopwoningen naar ontwerp van Frans Klein uit Groningen. Systeembouw is toegepast, maar met ruimte voor verbijzondering. De lichte doorzonwoningen beschikken over grote raampartijen waarvan de borstweringen van breuksteen of van hardhout zijn vervaardigd. De prefab betonnen voordeurluifel en de kolom in de voorgevel verlevendigen de 'industriële woningen'. Bewoners konden kiezen voor een dakkapel of een dakraam.

5. Zes torenflats, Willemstraat, Alexanderstraat, Johan Willem Frisostraat en Graaf Janstraat, Tol, Noordhoek en De Ruyter, 1973
Zes twaalfhoge torenflats markeren het in soorten woningen gevarieerde laagbouwgedeelte van Driemanspolder. Ze zijn nabij OV en ontsluitingswegen gesitueerd. In dit woningproject werden naast de herkenbare torenflats in het laagbouwgedeelte bijvoorbeeld ook drive-in woningen met platte daken opgenomen van deze ontwerpers. Er waren ook vrije kavels. De basis voor deze woonbuurt is een ingenieus stedenbouwkundig plan met verschillende straatprofielen en uiteenlopende woningtypes van Van den Berg-Mey en Bureau Van Embden. Traditionele straten worden afgewisseld met woonerven en woonpaden en er zijn meerdere parkeerterreintjes, het geheel wordt afgebakend met een kartelrand van vijvers en groen langs de Delftsewallenwetering.

6. Winkelcentrum De Vijverhoek, Van Stolberglaan 23-47, Pennink, Lucas en Niemeijer, 1971
Een winkelcentrum met een vijver vanaf het eerste begin. De landelijk bekende Lucas en Niemeijer, bouwden gebruiksvriendelijk en zakelijk. Het winkelcentrum bestond uit een strip met kleine 'pijpenla'-winkels met een markant 'plat' dak met in de winkelrichting afgeplatte puntdaken. Tussen de winkelstrook en de supermarkt een vierkante stadsvijver. In 2012 is het winkelcentrum gerenoveerd. Nu heeft de vijver natuurlijke oevers, de winkelstrook heeft een rechthoekige luifel en er is een groter supermarktgebouw met een 'levend' groen dak gerealiseerd. (Kolpa Architecten)

6a. Vispaviljoen door R4a, Room for architecture heeft gemetselde, donkergrijs gesinterde bakstenen in verschillende formaten en een open voorpui, zoals de oude viskraam had. Het won in haar bouwjaar 2014 de publieksprijs van de Zoetermeerse Gemma Smid Architectuurprijs.

7. Multifunctioneel Sportcentrum, Willem Alexanderplantsoen 4, HET Architectenbureau, 2016
Warmte door kleur- en materiaalgebruik geeft dit gebouw een open en verbindend karakter. Het is tafeltenniscentrum, wijkcentrum en herbergt twee gymzalen voor twee scholen. De hoofdvorm is eenvoudig en heeft gevelplaten in warme kleuren en steekt naast de entree voor een deel ruim 14 meter naar voren, als zwevend volume op ranke stalen kolommen. Dit markeert de ingang en laat een beschut plein ontstaan. Naast de ingang de transparante glazen pui. Binnen wordt buiten voelbaar en buiten ook binnen in de zalen.

8. Woning met kantoor, Vlamingstraat 83, Jan Dekker, 1935
Deze notariswoning is gebouwd naar een van de mooiste ontwerpen van Jan Dekker. Jan Dekker was in 1925 benoemd tot opzichter gemeentewerken in Zoetermeer. In die functie heeft hij ook veel gebouwen in Zoetermeer ontworpen. De Delftse School houdt in: traditionele baksteenbouw met hoge pannendaken. Jan Dekker voegde daar eigen kenmerken aan toe. Zoals de halfronde dakpannen op de erker en op de dakkapel, de ronde bogen met witte natuursteen boven de ramen en de voordeur met luifel.

9. Kantoor Klaverbladverzekeringen, Afrikaweg 2-52, Ierlandlaan 45, KOW Architecten, Hans Kuiper, 2004
Dit gebouw werd gefaseerd gebouwd zodat het oude kantoor op deze locatie pas gesloopt werd toen het eerste deel van de nieuwbouw gereed was. In de tweede fase kwam de enorme 'kop' op het gebouw met wel 14 lagen. Het lage deel van zes bouwlagen heeft een centraal glazen atrium over de volledige hoogte. De driehoekige gevelafsluitingen zijn klassiek en verwijzen naar het tympaan van een Griekse tempel uit de oudheid, net als de symmetrie in de gevels. De warme rode baksteen kleur geeft het gebouw iets 'gewoons' voor Nederland.

10. Futura woongebouw, Van Leeuwenhoeklaan 141-277, Klunder Architecten, projectarchitect Rien de Ruyter, 2011-2013
Een duurzaam woongebouw met veel glas en grote balkons én buitenruimten. Het heeft in 2014 het BREEAM-NL 3-sterrencertificaat gekregen en dit betekende dat het op dat moment het duurzaamste woongebouw van Nederland was.

11. Galerijflats en hoge torenflat, Dunantstraat en Van Leeuwenhoeklaan, diverse aannemers en architecten
11a. Twee lange ERA-flats zijn geknikt in een hoek van 45 graden en bevatten elk 600 woningen. De flats kregen in de jaren negentig frisse kleurbanen over de eindeloze gevels. Hier werd gebruik gemaakt van het (tunnel)-gietbouwsysteem ERA: Van Eesteren Rationele Aanpak. (meer info: nr. 3 Palenstein) **11b.** Zeven korte galerijflats naar ontwerp van L. Roggeveen uit 1972. Sommige blokken zijn onderling verbonden met lage stroken garages. **11c.** Hier staan een geknikte en een rechte galerijflat iets verschoven van elkaar. Twee maal 150 flatwoningen over 10 lagen met aan weerszijden van het trappenhuis telkens zeven of acht woningen. Er zijn hier wel zeventien variaties op het woningtype uitgevoerd. Toekomstige bewoners konden via een enquête kiezen. Langs de flats waren parkeergarages met collectieve daktuinen die gesloopt zijn. Destijds noemde men dit 'hangende tuinen' die waren ingericht met een speelweide, bankjes, zandbakken, bloemperken, speeltuin en een waterspeelplaats. **11d.** De Blankaard, 1974, architectenbureau E.F. Groosman. Deze 21 bouwlagen hoge torenflat is de hoogste in Driemanspolder en werd vernoemd naar de Blankaardpolder gelegen ten noorden van Zoetermeer.

12. Kantoorgebouw De Poort, Boerhaavelaan 40, Leo de Jonge Architecten, 1992, Nelson Mandelabrug, Articon, 1992
12a. Een fors kantoorgebouw in de vorm van een poort met twee halfronde torens verbonden door een glazen middenpartij waarin de vierkante uitsparing de poort vormt voor de brug over spoor en snelweg naar de wijk Rokkeveen. Directe aanleiding voor de verbouw van de brug en de komst van het kantoor was de Zoetermeerse Floriade in 1992: de internationale land- en tuinbouwtentoonstelling. Het kantoorgebouw aan de stadszijde werd in opdracht van de werkgeversorganisatie FME-CWM gebouwd. Nu biedt het kantoorruimte aan verschillende kleinere ondernemingen. **12b.** De Nelson Mandelabrug over snelweg A12 is met haar roltrappen ook voor fietsers en de boogvormige glazen overkapping een begrip in Zoetermeer en kent vele gebruikers. De kleurstelling blauw met geel uit het wapen van Zoetermeer is zeer herkenbaar ook vanaf de snelweg. Het ontwerp kwam van het ingenieursbureau van de Nederlandse Spoorwegen, Articon.